

Eddie Lang

DEN BORTGLÖMDE GITTARISTEN

Två av 1900-talets främsta gitarrister har haft liknade levnadsöden, Agustín Barrios och Eddie Lang. Läsare av denna tidning känner till den förstnämnde, men vem var gitarristen Lang? En av 1900-talets främste som få idag känner till något om.

Likheten mellan de bägge är samtidens erkännande av deras respektive genialitet – båda verksamma i början av förra seklet – följt av att gradvis har glömts bort och upphört att finnas som portalfigurer inom gitarrmusiken. En stor skillnad är dock att Barrios återupptäcktes och fick sin rättmätiga plats som en av gitarrens stora, mycket tack vare John Williams skivinspelningar från 1977 och framåt. Eddie Lang däremot, vars begravning 1933

bevistades av över två tusen sörjande och chockade musikälskare och musiker, har aldrig fått sin rättmätiga uppmärksamhet bland dagens gitarrister. 100-årsminnet av hans födelseår 1902 negligeras helt, inte ens i hans födelsestad Philadelphia skrevs en bokstav om denna begivenhet.

Vem var han då, och varför bör han ha en plats i gitarrens Hall of Fame? Född av fattiga italienska invandrare i Philadelphia den 25 oktober 1902 som den yngste av åtta (enligt vissa källor tio) syskon fick han en uppväxt som tidigt omgavs av musik. Pappan arbetade som instrumentmakare och byggde redan till den sexårige Eddie ett litet stränginstrument av en cigarrlåda. Uppväxten präglades dock mest av violinstudier, också tillsammans med grannpojken Joe Venuti, även han av italiensk börd. Men deras musikaliska bana kom att få en helt annan inriktning än vad föräldrarna förutsåg. De växte upp och in i jazzens första kreativa decennier, och blev bägge de som lanserade sina instrument till denna då moderna och i mångas öron utmanande musikform. Med tonsvaga instrument som nu dessbättre kunde förstärkas med mikrofon, ett påfund som då var lika nydanande som elgitarren kom att bli några årtionden senare.

Joe Venuti utvecklade från ingenting fiolen till ett förstklassigt ”kammarrjazzinstrument”, virtuost, nyskapande och inspirerande för dem som följde i spåren, som Stephan Grappelli, Jean Luc Ponti, Svend Asmussen, för att nämna några. Eddie Lang kom på samma grunder att bli ”The Father of Jazz Guitar” och lanserade i tjocka metodböcker och en lång serie kompositioner och hundratals skivinspelningar gitarren som något fullständigt nytt. – sprunget ur inget annat

“In the opinion of all guitar players of his day and many since,
he was the greatest one of the craft who ever lived”
– Bing Crosby

än att låta samtidens musik (1910–1920-talet) strömma in genom öronen och låta häpnadsväckande ny musik lämna stränglådan. Eddie Lang blev på kort tid den mest anlitade musikern och solisten under det dynamiska 20-talet, med samarbeten med dem som vi idag skilt ut som jazzens giganter, som Bix Beiderbecke, Hoagy Carmichael, Paul Whiteman, Jack Teagarden, Benny Goodman, King Oliver och Louis Armstrong samt bluesartisterna Bessie Smith och Lonnie Johnson (i det senare fallet överträdde Lang en gräns, nämligen det förbjudna samarbetet mellan vita och svarta, och uppträdde därför under pseudonymen ”Blind Willie Dunn” för att skydda sina kamrater). En av Eddies nära vänner och medmusikanter, Bing Crosby, menade att Lang var tidens störste musiker, helt i en klass för sig. Paradoxen är dock att alla de andra finns kvar i vårt musikaliska medvetande och arv, men Eddie Lang har fram till våra dagar sjunkit in i glömskan.

Dock kan vi glädjas åt en rad bevarade inspelningar av Langs virtuosa solon och kompositioner. Som sextonåring lämnade Lang fiolen helt för gitarren (med banjo som kort mellanspel) och bildade sitt första band tillsammans med barndoms-vännen Venuti. De bägge skickliga instrumentalisterna började mest på lek testa vad som kunde spelas i form av den

framväxande jazzmusiken, ett experiment som ledde till vad som kallats kammar-musikjazz (se förslag på musik nedan). Lang debuterade formellt i Charlie Kerr Orchestra 1923 och blev mer känd 1924 för sin medverkan i Mound City Blue Blowers, där förutom nyheter som stålsträngad gitarr även andra innovationer i ensemblespel trakterades, som kam(!) och kazoo. Kort därefter inleddes ett samarbete med den framväxande jazzens alla blivande storheter (se ovan), där Lang både medverkade som solist, i ensembler och som ackompanjatör.

Langs varumärke som enastående musiker växte i styrka och framgång ända fram till hans alltför tidiga bortgång vid endast 31 års ålder. Sin sista tid i livet arbetade Eddie Lang fulltid tillsammans med Bing Crosby, inklusive deras film ”The Big Broadcast”. Trots ekonomisk nedgång och den stora depressionens härjningar tjänade de bägge stora pengar. Lang var under andra halvan av tjugotalet en av USA:s bäst betalda artister. Det var också framgången som indirekt ledde till Langs död. Crosby ville ha med Lang inte bara som musiker utan även som skådespelare i ett kommande filmprojekt. Dock bedömde Bing Crosby att vännens röst var alltför skrovlig (”low and hoarse”), vilket antogs bero på tonsillit (infektion i halsmandlarna). Den 26 mars 1933 opere-

rades Lang på Crosbys inrådan. Operationen lyckades men patienten avled! Nyheten kablades ut till en chockad omvärld. Lang var inte bara lika välkänd sologitar-rist för sin samtid som t.ex. Eric Clapton är idag, han var också känd för sin värme och sitt vänliga sinne och tillbakadragna leverne i förhållande till sin framgång.

Hela den bisarra sjukhistorien hade sedan 30-talet helt fallit i glömska – precis som patienten själv – till år 2001, då öron-läkaren David Mandell på St Mount Sinai School of Medicine publicerade artikeln ”Jazz and Otolaryngology: The Death of Guitarist Eddie Lang” i en vetenskaplig tidskrift. Genom ett omfattande arbete med journaler, intervjuer med efterlevande etc. kunde ett par troliga dödsorsaker fastställas, varav den mest sannolika var blödning från operations-området. Något som ingen åtgärdade på operationsdagen den söndagen Lang dog, all personal var ledig! Till saken hör att bortopererande av halsmandlarna redan då var en rutinåtgärd, i synnerhet hos en ung man som Lang. Dr Mandell beskriver i sin artikel det hela som ”a medical mystery”, förstärkt av att merparten av Langs patientjournal har försvunnit, att sjukhuset där han opererades gick i konkurs 1976 och att ingen med säkerhet vet vem kirurgen en ”dr Wolf”, var. Det är också märkligt att operationen gjordes

“Eddie Lang was the first and had a very modern technique.
I had to figure out what he was doing”
– Les Paul

på en söndag, något som kan förklaras av Langs och Crosbys tuffa agenda i övrigt.

För att fullt ut förstå Langs storhet bör man sätta in hans gärning i dåtidens musikaliska kontext. Gitarren och dess föregångare i form av lutor och vihuelor hade sin storhetstid från barocken fram till 1800-talets mitt, då de alltmer trängdes undan av pianot som salongsinstrument. Den klassiska gitarrens revansch kom mot slutet av seklet med förbättrade tonkvaliteter (Antonio de Torres m.fl.) och kompositörer/tonsättare som Francisco Tárrega. Tárrega fick tronföljare som vi inom den klassiska gitarrmusiken känner till, som Pujol och Llobet, men mindre känt är hur den övriga gitarrvärlden utvecklades. Från sin undanskymda tillvaro under 1800-talet växte i början av nästa sekel vår tids stora gitarrmusikgenrer fram, med swing, ragtime, blues, bluegrass, latinamerikanskt, pop och rock i alla tappningar, och givetvis jazz. Mr Orville Gibson lade samtidigt grunden för 1900-talets främsta gitarmakeri och grundade sitt företag Gibson Mandolin-Guitar & Co Ltd 1902, Eddie Langs födelseår!

Vad har då Eddie Lang, eller Salvatore Massaro som han var döpt till, betytt (namnet Eddie Lang blev Salvatores artistnamn, taget efter idolen baseballspelaren EL)? Jo, det var just han som inledde gitarrens nya epok och lade grunden för det som skulle bli 1900-talets främsta instrument och fortfarande har den ställningen. Han skapade ackordsättningar, harmoniföljder, solo- och ensemblespel m.m., helt själv, utan förlagor eller andra artister att luta sig mot, och allt detta under de sju år han hann vara verksam fullt ut som artist. Inte nog med att han hann medverka i ett närmast ofattbart många skivinspelningar, han hann dessutom skriva två epokgörande skrifter, ”Fingerboard Harmony for Guitar” och ”Modern Advanced Guitar Method” (publicerades postumt). Bägge riktar sig till musikstuderande på en mer avancerad nivå men lägger samtidigt grunden för det som fram till idag är ackord och harmoniföljder, hur man bygger upp solopartier osv., inte minst inom jazz och blues och

dess ättlingar inom pop- och rockmusiken.

Den förste att fånga upp Eddie Langs geni var Django Reinhardt, som 1934 bildade ”Quintet of the Hot Club of France” tillsammans med den franske violinisten Stephane Grappelli, sju år efter de redan då legendariska inspelningarna med Lang-Venuti. Lang turnerade i Europa med Mound City Blue Blowers, men sannolikt träffades aldrig Lang och Reinhardt. Det finns dock dokumenterat att den senare spelade några av den förstnämndes kompositioner, samt att franska hotkvintetten hämtade mycket av sin stil och inspiration från ”Joe Venuti Blue four”, där Lang var solist. Av Langs inspelning från 1928 av ”There’ll Be Some Changes Made” hörs ett tydligt eko i Djingos ”Echoes of Spain”, särskilt i introduktionen. ”The Eddie Lang Sound” var välkänt inom jazzen, där Lang också adopterade och lanserade Gibsons modeller L4 och L5, instrument som även Django skulle välja. En lite lustig parentes är för övrigt att även Django började med banjo men fick överge denna efter sin svåra brännskada av vänster hand (vilket vi nog i efterhand kan vara glada för).

1920- och 30-talets musiker lade grunden till seklets kommande underhållnings- och populärmusik, på samma sätt som de dynamiska 50- och 60-talen födde storheter inom rocken, som Elvis Presley, Bob Dylan, Beatles etc. Den moderna gitarren fick sitt stora genombrott i Eddie Langs händer och musikaliska skapande,

något som även nutida musiker kan ha glädje av. Författarna till denna artikel har fascinerats av hur få som känner till Lang och hans verk, till och med när vi pratat med jazzgitarriker. En förklaring är att det finns ytterst lite dokumenterat om personen Eddie Lang utöver hans musik, hans röst finns bara med på en kort snutt inspelad backstage av misstag ca 1930. Det glädjer oss därför som duo att med två klassiska gitarrer få lyfta fram Eddie Lang i de stycken vi haft på konserter och på vår cd med arbetsnamnet ”Gitarrens revansch” (som kommer i höst, inklusive en del annan musik).

Eddie Lang har nu 80 år efter sin död tagit plats i prestigefulla American Society of Composers, Authors and Publishers (ASCAP) ”Jazz Wall of Fame”, i juni 2010 fick han sitt slutgiltiga erkännande tillsammans med två andra storheter, Thelonius Monk och Dinah Washington. Det har också börjat dyka upp allt fler klipp på youtube med Langs musik, som rekommenderas varmt som källa till inspiration till såväl guitar lovers som övriga. Lang glädjer sig säkert i sin jazzhimmel att hans musik nu spelas på nytt och får en ny publik.

MAGNUS SEDERHOLM OCH
HÅKAN OLSSON

www.gitarrduo.se

För den som vill veta mer:

1. **Om Langs musik:** www.redhotjazz.com/lang.html
(Obs. exempel från flera sättningar)
2. **Om musikern:** www.eddielang.com
3. **Om en årlig Lang-festival i Italien:** <http://www.eddielang.org/>
4. **Om tidens musik:** Piero Scaruffi: A History of Jazz Music 1900–2000 (Paperback 2007)
5. **Om Langs död Mandell, David L. MD:** ”Jazz and Otolaryngology: The Death of Guitarist Eddie Lang” i The American Laryngological, Rhinological & Otological Society, Volume 11 Nov 2001.
6. **Om sentida Langianer:** www.youtube.com/EddieLang